

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתלח

ערב שבת-קודש
פרשת שופטים
ג' באלול ה'תש"ע

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ג' באלול ה'חש"ע – " באלול ה'חש"ע

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ג' באלול	הלכות נדרים פרק ז-ט.	הלי כלי המקדש והעובדים בו פרק ב.	מל"ת קנו.
ש"ק	ד' באלול	פרק י-יב.	פרק ג.	מ"ע צה.
א'	ה' באלול	פרק יג. הלכות נזירות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ד.	מ"ע צה. צב. מל"ת רט.
ב'	ו' באלול	הלכות נזירות. פרק ג-ה.	פרק ה.	מל"ת רב. רג. רד.
ג'	ז' באלול	פרק ו-ח.	פרק ו.	מל"ת רה. רו. רח. רז.
ד'	ח' באלול	פרק ט-י. הלכות ערכין וחרמין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ז.	מ"ע צג. קיד.
ה'	ט' באלול	פרק ב-ד.	פרק ח.	מ"ע קטו. קטז. קיז.
ו'	י' באלול	פרק ה-ז.	פרק ט.	מ"ע קמה. מל"ת קי.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ג' באלול	3.49	4.45	5.09	6.11	9.23	12.45	1.19	7.27.2	7.53
ש"ק, ד' באלול	3.50	4.46	5.10	6.11	9.23	12.45	1.19	7.26.1	7.52
א', ה' באלול	3.51	4.47	5.11	6.12	9.23	12.45	1.18	7.25.1	7.51
ב', ו' באלול	3.52	4.48	5.12	6.13	9.23	12.45	1.18	7.24.0	7.49
ג', ז' באלול	3.53	4.49	5.12	6.13	9.24	12.45	1.18	7.23.0	7.48
ד', ח' באלול	3.54	4.50	5.13	6.14	9.24	12.44	1.18	7.21.9	7.47
ה', ט' באלול	3.56	4.50	5.14	6.15	9.24	12.44	1.17	7.20.8	7.46
ו', י' באלול	3.57	4.51	5.15	6.15	9.24	12.44	1.17	7.19.7	7.45

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
שופטים	6:50	8:03	7:05	8:05	6:57	8:06	7:06	8:04
כי-תצא	6:42	7:55	6:57	7:57	6:49	7:57	6:59	7:56

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

איך יתכן שיתנו יכולת לנביא השקר להראות מופת!?

זהו עניין של העלם והסתר, שמטרתו כדי שיהיה עניין הבחירה חופשית • בדבר העלול להוביל לעבודה זרה - יש לראות בו ניסיון בלבד כדי לאפשר בחירה חופשית • הקב"ה אחד והתורה אחת, ולא ניתן לשתף ולתת מקום לדבר נוסף עמם • על-ידי התעוררות תשובה ניתן לפעול גם על יהודים אחרים • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

וכך" - החל מ"אנכי הוי' אלקיך" ושאר עשרת הדברות, תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, עד "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש".⁷

ולכן "אם עמד הנביא ועשה אותות ומופתים גדולים ובקש להכחיש נבואתו של משה רבינו אין שומעין לו... לפי שנבואת משה רבינו אינה על-פי האותות כדי שנערוך אותות זה לאותות זה, אלא בעינינו ראינוה וכווננו שמענוה"⁸, ולכן אין בכוחו של מופת להפריך אמונה זו (מה שאין כן אילו היתה האמונה במשה מצד המופת בלבד - שאז בא מופת אחר ומפריך את המופת הראשון).

אבל הקושיא היא - איך יתכן שנביא השקר יוכל להראות מופת: הרי כל העניינים, ואפילו עניינים טבעיים, הם מצד אלקות, ומכל-שכן עניין נסי; ואם כן, איך יתכן שיתנו מלמעלה יכולת לנביא השקר להראות מופת!?

והביאור בזה - "כי מנסה הוי' אלקיכם גו"⁹, דהיינו שזהו עניין של העלם והסתר, שמטרתו כדי שיהיה עניין הבחירה חופשית, שיש צורך בה כדי

א. כתיב: "כי יקום בקרבך נביא גו' ונתן אליך אות או מופת, ובא האות והמופת גו' (שכן הוא סדר העניינים על-פי דין)², שכאשר בא נביא מנסים אותו על-ידי מופת, וכאשר מראה את המופת, הרי זה ראייה שהוא נביא אמת; אמנם, אם מסקנתו היא לאמר נלכה אחרי אלקים אחרים גו' ונעבדם, (הרי לא זו בלבד ש)לא תשמע אל דברי הנביא ההוא גו' (אלא יתירה מזו) והנביא ההוא גו' יומת" (כדין מסית ומדיח)³, ש"לא תאבה לו ולא תשמע אליו וגו' וסקלתו באבנים ומת", כמה שכתוב בהמשך הכתובים".

והנה, מה שכתוב "לא תשמע אל דברי הנביא ההוא גו'" - מובן, וכמו שכתב הרמב"ם⁵ ש"משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה... ובמה האמינו בו במעמד הר סיני, שעיינינו ראו ולא זר ואווננו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים, והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להן כך

(1) פ' ראה יג, ב"ו.

(2) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת ספ"ז. שם רפ"י.

(3) סנהדרין פט, ב.

(4) שם, ט"א.

(5) שם רפ"ח.

(6) יתרו כ, ב.

(7) ראה מגילה יט, ב. ועוד (נסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252).

(8) שם ספ"ח.

(9) פ' ראה שם, ד.

שהעבודה לא תהיה באופן ד"נהמא דכסופא¹⁰; וכדי שתהיה בחירה חופשית, ניתנה האפשרות לעניין של מופת גם ללעומת-זה, שלא תהיה התגברות יתירה של צד אחד על הצד השני.

וזהו גם כן הביאור במאמר רו"ל¹¹ על הפסוק¹² "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", "בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם, ואיזה זה בלעם בן בעור" - שהטעם לזה הוא כנ"ל, כיוון שאילו היה בקדושה עניין שאין כדוגמתו בלעומת-זה, לא היתה בחירה חופשית.

אמנם, אף שיש הכרח בעניין המופת בלעומת-זה - מכל מקום, אותו הנביא שאמר "נלכה אחרי אלקים אחרים", הרי לא זו בלבד ש"לא תשמע אל דברי הנביא ההוא", אלא יתירה מזה - "והנביא ההוא גו' יומת" מכלל ישראל, שעליהם נאמר¹³ "ואתם הדבקים בהוי' אלקיכם חיים כולכם היום", ועליו נאמר "יומת".

ב. והנה, בפירוש "אלקים אחרים" - נכלל גם עניין השיתוף, שהרי בני-ישראל מוזהרים על השיתוף (ורק בני-נח אינם מוזהרים עליו¹⁴).

ועניין ה"שיתוף" הוא - שמשתפים להקב"ה עניין נוסף. ועל דרך זה בנוגע לתורה - שהיא "תורה אחת"¹⁵ משום שהקב"ה הוא "הוי' אחד"¹⁶ - שמשתפים לתורה עניין נוסף.

דוגמא לדבר: הדין שאסור לנשק בניו הקטנים בבית-הכנסת¹⁷. והיינו, שאף ש"ואהבת לרעך כמוך"¹⁸ היא מצוה מן התורה, ועניין "רחמי אב על הבן" הוא דין בתורה (גבי הבא במחתרת)¹⁹ - אף-על-פי-כן, כשהאדם נמצא בבית הכנסת, שהוא המקום לאהבת

ה' - אסור לשתף בזה עניין נוסף²⁰. כלומר: אף שלעית-עתה מניח הוא מקום גם להקב"ה ולתורתו - מכל מקום, מכיוון שמשתף בזה גם עניין נוסף, הרי זה התחלה לכך שבסופו של דבר ישליך רחמנא-ליצלן לגמרי את הקב"ה מאחורי הדלת...

ובפרט שגם כאשר מניח מקום לתורה הרי זה באופן שהוא מקבל את התורה באופן המתאים לרצונו שלו, רק את העניינים הכדאיים עבורו, למחצה לשליש ולרביע ("האלב תורה, דריי פערטל תורה") וכו' - הרי ודאי שזוהי התחלה לעזיבת התורה לגמרי ("אָפּטֶרעטן אינגאַנצן פון תורה") רחמנא-ליצלן, וכמאמר הגמרא²¹ "היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה".

וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר²², שכאשר פוגשים אדם תועה במעבה היער, הרי אין ענינו שקפץ מביתו ישירות למעבה היער, אלא בתחילה הלך בדרך המלך, אחר כך סטה מדרך המלך בפסיעה אחת, ואחר כך הוסיף לסטות על סטייתו בפסיעה אחר פסיעה, ובסופו של דבר - הרי כשם שבקדושה "כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול"²³, כן הוא גם בצד השני, שכל פסיעה ופסיעה מצטרפת, עד שבסופו של דבר תועה במעבה היער.

וכפי שראו במוחש בהנהגת הצדוקים והבייתוסים, שהתחלה היתה בכך שלא שמעו להוראות החכמים שברורם, ואחר כך הלכו ונתרחקו יותר ויותר, עד שיצאו מכלל ישראל²⁴.

ג. ולטענה שהיה בזה עניין של מופת כו' - הרי התורה הבהירה זאת מראש ("האָט דאָס באַוואָרנט") בשעת מתן-תורה, שתתכן מציאות של נביא שקר שיראה "אות או מופת", ואף-על-פי-כן, אם מסקנתו היא "נלכה אחרי אלקים אחרים" - אזי

10 ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, רע"ד. ובכ"מ.

11 ספרי ברכה לר, י"ד, ויל"ש שם (רמז תקסו). במדב"ר פי"ד, כ. זח"ב כא, ב. ובכ"מ.

12 ברכה שם.

13 ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"נ ספ"ד.

14 ראה הנסמן בלקו"ש חכ"א ע' 41 הערה 36.

15 בא יב, מט. ועוד.

16 ואתחנן ו, ד. ועוד.

17 רמ"א ושו"ע אדה"ז או"ח רסצ"ח.

18 קדושים יט, יח.

19 מכילהא ופרשי" משפטים כב, ב. סנהדרין עב, רע"ב ובפרשי"י.

20 ראה גם אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר ח"ח ס"ע שצד ואילך.

21 שבת קה, ב. וש"נ.

22 ראה גם מכתב ו' כסלו שנה זו (אגרות-קודש ח"י ריש ע' קכד). ח"ז ריש ע' ריט. תורת מנחם - התוועדות ח"א ס"ע 134 ואילך. לקו"ש ח"א ע' 226. ועוד.

23 ב"ב ט, רע"ב.

24 ראה אבות דר"נ ספ"ה.

ד. ויש להוסיף בזה - אפילו בנוגע לנביא השקר עצמו שמיגע לו עונש: ידוע³⁰ שעניין העונשים אינו בשביל העונש בלבד, אלא בשביל הזיכוכך שנעשה על-ידם, כמו שכתוב³¹ "ונקלה אחיך", "כשלקה הרי הוא כאחיך"³². ואפילו בעונשי מיתות - הרי אמרו רז"ל³³ "ביום הזה אתה עכור, ואי אתה עכור לעולם הבא", היינו, ש"ביום הזה אתה עכור" (עניין העונש) הוא בשביל שיהיה "אי אתה עכור לעולם הבא" (עניין הזיכוכך), והרי "כל המומתין מתורדין"³⁴, כדי שיהיה אצלם עניין הזיכוכך.

"לא תשמע וגו'". שלמה המלך גדל מכל מלכי הארץ, ובזמנו ישבו בני-ישראל "איש תחת גפנו ותחת תאנתו"²⁵. ואף-על-פי-כן, כשרצה שלמה לבטל יו"ד אחת מהתורה - אמר הקב"ה²⁶: "שלמה ואלף כיוצא בו יהיו בטליון, וקוצה ממך איני מבטל". ועל אחת כמה וכמה כשהמדובר אינו על אדם במדריגתו של שלמה המלך, ולא רק על "אות אחת" מהתורה - הרי בוודאי שאין לזה מקום כלל. ומכיוון שהתורה היא נצחית, ולא תשתנה לעולם, שזהו אחד מעיקרי האמונה: "אני מאמין באמונה

כבר שתינו את כוס המרורים במילואה... בדורנו, קשה כהמן כבר היה ובפועל רחמנא-ליצלן... ובודאי שארית הפליטה, שארית ישראל, יעשו תשובה

והנה, בזמן הזה הרי ד' מיתות בטלו, ורק "דין ד' מיתות לא בטלו"³⁴. וכיוון שכן, הרי מובן בפשיטות, שמאחר שכל בני-ישראל הם "קומה אחת"³⁵, אזי התעוררות של אדם מישראל יכולה לפעול גם על הזולת, כמשל האיברים³⁶, שכאשר ישנו חולי באבר אחד, הנה לפעמים מרפאים אבר זה עצמו, ולפעמים מרפאים אותו על-ידי הוספת חיות באבר אחר.

ועל אחת כמה וכמה כאשר כמה וכמה מישראל יחד מתעוררים לעבודת התפלה, לימוד התורה וקיום המצוות - הרי בוודאי שהדבר פועל על כל בני-ישראל בכל קצווי תבל³⁶.

ה. המורם מכל האמור לעיל:
ראשית - אין לעשות עניינים שעל-ידם יהיה נתינת מקום למחשבה שמסכימים עם ה"שיטה"

שלמה שזאת התורה לא תהא מוחלפת"²⁷ - הרי גם פסקי-הדין האמור (שאינו מקום להנהגה באופן של "שיתוף", "אלקים אחרים", גם כשהיסוד לזה הוא על-ידי "מופת") הוא נצחי.

אלא שמכיוון שהקב"ה הוא "ארך אפים", וכל שאר י"ג מדות הרחמים - מניח הקב"ה לעניין זה להתקיים, וממתין שישובו בתשובה²⁸.

ומה שנזכר לעיל שישנו אופן ש"הקב"ה מעמיד להן מלך שגוירותיו קשות כהמן... ומחזירן למוטב" - הרי כבר שתינו את כוס המרורים במילואה ("די ביטערע האָבן מיר שוין געהאַט אין דער פולער מאָס")... בדורנו, קשה כהמן כבר היה ובפועל רחמנא-ליצלן - הקרושים ה' ינקום דמם, ובודאי שארית הפליטה, שארית ישראל, יעשו תשובה, ובפרט בחודש אלול - תשובה שלימה ותשובה עילאה, באופן ש"זרונות נעשו לו (לא רק "כשגוגות", אלא גם) כזכיות"²⁹.

30) ראה לקו"ש חכ"ב ס"ע 71 ואילך. וש"נ.

31) תצא כה, ג.

32) מכות כג, סע"א (במשנה).

33) סנהדרין מג, ב (במשנה).

34) כתובות ל, סע"א ואילך. וש"נ.

35) לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

36) ראה גם לעיל ע' 241.

25) מלכים-א ה, ה.

26) שמו"ר רפ"ו. וש"נ.

27) עיקר הט' מ"ג העיקרים. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פ"א סה"ג. פ"ה"מ סנהדרין פ' חלק יסוד התשיעי.

28) חסר קצת (המור"ל).

29) יומא פו, ב.

אשירה⁴² ראשי תיבות אלול.

יצריך להבין: א) מהי שייכות עניין זה לחודש אלול? ב) מה פירוש תיבת "לאמר"? פירוש תיבת "לאמר" בכל מקום הוא - לומר לזולת, אבל, כיוון שכל בני-ישראל היו שם, איך מתאימה כאן תיבת "לאמר"? - אלא, "לאמר" כאן פירושו לדורות, שבכל דור ודור יהיה "אשירה להוי' כי גאה גאה". כאשר יהודי אוחז ב"אשירה להוי'" - אזי "גאה גאה", וכדברי התרגום "אתגאי על גיותניא". והיינו, אף שישנם "גיותניא", שהם השרים שלמעלה, הנהגת הטבע על-פי סדר ההשתלשלות, מכל מקום, כשיהודי מוסר את עצמו להקב"ה, מבטל הקב"ה עבורו את כל העולם יחד עם השרים, שכולם נמצאים תחתיו.

זוהי העבודה באלול: "ויאמרו לאמר אשירה לה'" - להתמסר להקב"ה, שזוהו עניין התשובה, "והרוח תשוב אל האלקים"⁴³, שמזה נמשכת ("קומט ארויס") גם התנועה של "אשירה". ותנועת ההתמסרות להקב"ה פועלת גם על יהודי נוסף - "ויאמרו לאמר", ואמירה לדורות. ואזי "כי גאה גאה", שנעשה בעל-הבית על העולם, "עבד מלך - מלך"⁴⁴, עבד של הוי', ש"מלך גאות לבש"⁴⁵.

(מהתוועדות ש"פ ראה מבה"ח אלול ה'תשט"ו.
תורת מנחם כרך יד עמ' 284-289)

- התוועדויות ח"ג ע' 299.

(42) בשלח טו, א.

(43) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.

(44) ספרי ופרש"י דברים א, ז. ועוד. וראה שבועות מז, ב.

(45) תהלים צג, א.

של שינויים בתורה ועשייה היפך התורה, אפילו אם ישנם מופתים.

שנית - יש להודיע ברכים ש"שיטה" זו היא עניין של "אלקים אחרים", וממילא "לא תשמע אל דברי הנביא ההוא".

ונוסף לזה, שאפילו "נביא השקר" עצמו - אין להתיימש ממנו, שהרי אין להתיימש משום אדם מישראל, אלא יש לפעול שיעשה תשובה. וההתחלה - על-ידי התעוררות עצמו, כנ"ל במשל האברים.

והרי זהו תוכן עבודתו של משיח - "ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה"³⁷, מבלי לשאלם אם רצונם בכך³⁸.

[כ"ק אדמו"ר ציוה לנגן "אבינו מלכנו" ו"ניע זשוריצי כלאפציי". ואחר כך אמר:]
מצינו³⁹ שגם לעתיד לבוא "מזכירין יציאת מצרים" (אף שהזכרה זו היא בדרך טפל), ולכן ינגנו עתה "ממצרים גאלתנו".

* * *

¶ איתא⁴⁰ בפרי עץ חיים⁴¹ ש"להוי' ויאמרו לאמר

(37) רמב"ם הל' מלכים ספ"א. וראה גם לעיל ע' 243. וש"נ.

(38) חסר הסיום (המו"ל).

(39) ברכות יב, סע"ב.

(40) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 379 ואילך. במהרורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(41) שער ר"ה פ"א. וראה סה"מ תשי"א ע' 319 (תורת מנחם

הנבואה ש"לאלתר לגאולה"

הנבואה העיקרית

הלימוד שישנו לכל אחד בעמדנו בשבת פרשת שופטים בדורנו זה ובפרט בזמן האחרון, הרגעים האחרונים והגלות - שצריכה להיות עבודה בהתאם, מידה כנגד מידה למצב הגאולה:
 לפרסם אצל עצמו ואצל אלו שאליהם אפשר להגיע - שצריכים לקבל על עצמם (ביתר חוזק) את ההוראות ועצות ד"שופטיך" ו"יועציך" שבדורנו - "מאן מלכי רבנן" בכלל, ובפרט נשיא דורנו - הבא בהמשך לרבותינו נשיאינו שלפניו - שופט דורנו ויועץ דורנו ונביא דורנו...
 ישנה ההוראה כנ"ל, שצריכים לפרסם לכל אנשי הדור, שזכינו שהקב"ה בחר ומינה בעל בחירה, שמצד עצמו הוא שלא בערך נעלה מאנשי הדור, שיהיה ה"שופטיך" ו"יועציך" ונביא הדור, שיוורה הוראות ויתן עצות בנוגע לעבודת כל בני-ישראל וכל האנשים דדור זה, בכל ענייני תורה ומצוות, ובנוגע להנהגת חיי היום-יום הכללית, גם ב"כל דרכיך (דעהו)" ו"כל מעשיך (יהיו לשם שמים)",
 עד - הנבואה העיקרית - הנבואה ש"לאלתר לגאולה" ותיכף ומיד ממש "הנה זה (משיח) בא".

(משיחת ש"פ שופטים תנש"א. התוועדות שם כרך ד' עמ' 201-202)

כוח התורה פועל במציאות העולם

...ויש להוסיף, שאף שעיקר החיוב ד"שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך" הוא בארץ-ישראל, כפסק-דין הרמב"ם "אין אנו חייבין להעמיד בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר אלא בארץ-ישראל בלבד... שנאמר תיתן לך בכל שעריך אשר ה' אלוקיך נותן לך לשבטיך", מה-שאינ-כן בחוץ-לארץ, ועל-אחת-כמה-וכמה בזמן הגלות ובחוץ-לארץ, שגם כשנמצאים בחסדי ה' במלכות של חסד, צריכים לקבל רשות ממלכות המדינה (שיש לה תוקף על-פי תורה - דינא דמלכותא דינא) למנות דיין (ואין זה באופן ד"שופטים ושוטרים תיתן לך"), מכל מקום, כשעומדים בתוקף המתאים בכוח התורה, נעשית הנהגת המדינה כולה (ועד להנהגת המדינות שבכל העולם כולו) בהתאם לפסק דין ד"ישראל על-פי התורה - "שופטים ושוטרים תתן לך", על דרך סיפור כ"ק מו"ח ארמו"ר נשיא דורנו אודות הנהגת הצמח-צדק, שבהיותו בעיר ליובאוויטש עשה "סדרים" בפטרבורג, עיר הבירה של כל מדינת רוסיה.
 ועוד ועיקר - שבכוח התורה פוסקים בני-ישראל שהגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו צריכה להיות תיכף ומיד, ונעשה כן במציאות העולם בפועל ממש...
 ובסגנון דחודש אלול (מלך בשדה) - שהמלך בא לשדה, דיש לומר ש"שדה" קאי בפרט על מקום הגלות, שבו נעשית כללות ה"מלאכה" ד"מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות" בל"ט מלאכות דעובדין החול לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, ועד שמהפכים הגלות לגאולה על-ידי המשכת האל"ף (המלאכה ה"אחת"), אלופו של עולם, שעל-ידי זה נעשה מ"גולה" "גאולה", ועד ל"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

(משיחת שבת פרשת שופטים, ד' באלול ה'תש"נ; התוועדות שם כרך ד, עמ' 202-200)

שלילת גיוס בנות לצבא

"השתדלות בזה בפני-עצמה גם כן מצווה היא" כתב הרבי, והתריע לא-אחת על חומרת הדבר לאור הציווי "והיה מחניך קדוש", שאז דווקא יקויים "לתת אויבך לפניך" • לדעת הרבי, הבעיה גדולה יותר בבנות מבתים שאינם דתיים, מאשר הבנות הדתיות • פעילות נשות חב"ד בצה"ל לצד זהירות ממתן הכשר וגושפנקה לשירות נשים • ומעשה ברב שפוטר בגלל חתימה על איסור גיוס נשים

באחת מאיגרותיו לגאון החסיד רבי שלמה יוסף זיין משנת תשכ"ד (אגרות קודש כרך כג עמ' סא) כתב לו הרבי:

פשוט שתמים דיעה הנני עם כבוד-תורתו על ששלל בהחלט הצעת דרבנות ראשית, שאם לפני כמה שנים לא היה הענין מתאים כלל וכלל בשביל כת"ר, על אחת כמה וכמה לאחר שהמוצב בהאמור נתדרדר וכו', ואין להאריך בדבר המצער. הרבי מפרט כמה פרטים בתחומים של שמירת שבת שבהן "שתיקה המתפרסמת ופרסום [=נחשב] כהודאה - ואין מוחה", ומוסיף: "ולגיוס נשים (אביזריהו לכל-הפחות - דגילוי עריות)".

מעשה מבהיל!

"אין זה נעים לדבר בעניין שהוא היפך שבחם של ישראל", התבטא הרבי בשבת-קודש פרשת וישב תשל"ב, אולם בהמשך אותה התועודות נדרש לספר "מעשה מבהיל":

פנה אלי רב ושאל האם הוא יכול לחתום על כרוז, שאלתיו במה מדובר? השיבני, על הכרוז של הרבנים שהם תומכים בקול-קורא של זקני הרבנים שאסרו לבת ישראל ללכת לצבא.

אמרת לי, אם כך סוברים זקני הרבנים - אם-

להקדים ולפעול

באיגרת של הרבי משנת תשי"ט (אגרות קודש כרך ח"י עמ' סג), אל הסופר אליעזר שטיינמן, מביע הרבי את דעתו כי יש בארץ-ישראל "שיטה כללית של מלחמה נגד הדת", וממנה נובעים מאבקים מוגדרים כמו "גיוס נשים". כותב הרבי: אין מתפקידי, ו[=זהו] נגד רצוני, למנות עוונותיהם של [=ישראל] וכו', ובפרט של הנמצאים בארץ-הקודש ת"ו - הענינים ידועים וברורים עוד יותר. ומי יודע מה יולד יום.

ולכן כל המקדים כו' ועושה בזה בעוד מועד, הרי לא לבד מחליש התופעות [=השליליות] שעד עתה, אלא שולל נקודות חדשות בזה.

ביחידות בשנת תשל"ד עם הגאון רבי פינחס-מנחם אלתר זצ"ל (לימים האדמו"ר בעל 'פני מנחם' מגור) הסביר הרבי כי בנושאים שבהם גדולי התורה והאדמו"רים באה"ק, כמו מועצת גדולי התורה וארגונים רבניים אחרים, פועלים, אין הרבי נזקק לפעול בהם ברמה, אף כי הוא פועל ומתריע בדרכי השפעה שונות ובדרכים משלו.

אחד הנושאים הפחות מפורסמים שבהם הרבי פעל, כתב והפעיל את השפעתו, היה בנושא גיוס בנות לצה"ל.

פעל במסגרת 'ישראל הצעיר' ועמד בקשרים הדוקים עם הרבי, היה הרב שמשון-רפאל וייס. הרב וייס היה מאותם שצידדו "בהשמירה על הגישה המתאימה, ברוח התורה והמסורה, לכמה בעיות חשובות" (כלשון הרבי).

באיגרת מב' מנחם-אב תשי"ג (אגרות-קודש כרך ז' עמ' של) כתב לו הרבי:

נהינתי לראות במקומות אחדים בהנוגע לעמדת "ישראל הצעיר" לעניני דת, כגון בארצנו הקדושה ת"ו בנוגע לחינוך בכלל וגיוס הבנות... בהמשך מציין הרבי כי "הנוער האמריקאי טבעו להביט על פשרה כעל עניין של "בלאף" לגמרי..."

העמדת הצבא בסכנה (ח"ו)

בשיחה עם עיתונאי (מ. פלר) בשנת תשח"י שהתפרסם בעיתון 'הבוקר' גילה הרבי את דעתו בגלוי נגד גיוס-נשים.

בשוחחו אודות המצב בארץ התריע הרבי נגד "צורת החיים (ה)חילונית לחלוטין. אין זה ציון אשר לה השתוקקנו. יש חילול שבת בפרהסיא, חזיר וגיוס-בנות לצבא. אין זו מדינה לפי רוח היהדות. ('הרבי' כרך א' עמ' 14).

בדברו על "מבצע סיני" אמר הרבי (שם עמ' 15):

במבצע סיני היו ניסים, אך אין להעלים עין מהשלילה שהיתה במבצע: שנשים נלחמו יחד עם גברים, דבר שמנקודת-מבט דתית ומנקודת מבטה של התורה-שבכתב, מעמיד בסכנה את הצבא בכל מקום. וזה דבר חמור עד למאוד. "והיה מחניך קדוש" - נאמר, הצבא זקוק לקדושה מיוחדת... אדם חילוני הנכנס לצבא, אפילו בימי שלום, חייב לקבל תוספת קדושה. והתורה מסבירה: "כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחנך לתת אויביך לפניך". אם אין את התנאי של "מחנך קדוש" אין "לתת אויביך לפניך".

לקיים התייעצות לפני פעילות נשים

בשנת תשל"א פנה הגאון רבי יחזקאל אברמסקי

כן מה השאלה אם לחתום. יפטרוננו מעבודתי - השיב לי. הדבר היה נראה כהגומה בעלמא. אולם אחרי תקופה קצרה קבלתי ידיעה שאכן הוא פוטר מעבודתו. לא יאומן! פיטרו רב מעבודתו משום שהוא חתם על משהו שלא נראה להם... ואין זה המקרה היחיד, והרי זה ממש שפיכות דמים של אותם רבנים ובני ביתם שנותרו לא פרנסה!

באיגרת מי' אלול תשט"ו ציין הרבי (אגרות קודש כרך יב עמ' לג):

והוא הדין להענין דגיוס נשים ובעיקר... באלו דמפקריה טפי, אשר מובן שבוה האיסור גדול יותר וכו' וכו'.

נוק לא רק מבחינה דתית

בנושא זה הרחיב הרבי מעט באיגרת לאישיות חשובה בארץ-הקודש (במכתב מב' תמוז תשי"ז - אגרות קודש כרך טו עמ' רנב):

ענין דנשים בצבא, ועל-פי מה שדברתי עם... שי' בשיחתנו, אשר פליאה ותמיהה גדולה בעיני, שלא אמרו דבר על-דבר העיקר, והוא האיסור שהגברים בתערובות זו, ותפסו את הבא לאחרי כן עניין הנשים אשר אסתר קרקע עולם היתה, ובהתאם עם המציאות, הרי דוקא אלו שאינן דתיות מהוות יותר מכשלה מאשר דתיות לכאורה, וכותב הנני בנוגע לנקודה זו "לכאורה קשה" כי אפשר לפעול על-פי השמועות האחרונות שהגיעו. ואף שבגלוי באופן רשמי בטח לא יסכימו לבטל גיוס הנשים, אבל באופן בלתי רשמי - הן, כי כבר נוכחו - גם הצד שכנגד - שאין הע[נ]ן שווה בנוק, נוק לכל הדיעות ולא רק בשטחים דתיים.

הרבי ממשיך:

ואף שבמשך חדשי החורף היה מוכשר יותר ללחץ ולהצליל בזה מאשר עתה, אבל הרי אין צועקין על העבר, והלואי על-כף-פנים יצלו החרדים לדבר ה' האפשרויות והיכולת אשר בידם, אשר ההשתדלות בזה בפני עצמה גם-כן מצוה היא, ובפרט שסיכויים טובים שיצלחו בזה במדה מסוימה... ובהביא בחשבון ערך הדברים כל השתדלות ויגיעה כדאיות הן.

אחד הרבנים החשובים בארצות הברית אשר

בכלל איני יודע הסיבה לכך שבארץ־הקודש ישנה תנודה בהשקפה על העניינים - פעם נהיים קיצונים יותר, ופעם מקילים מדי ביותר. לפועל כאמור - נדרשת התייעצות כנ"ל.
[בספר 'ימי תמימים' כרך ב' עמ' 391-390 מופיע דיווח לרבי אודות "ערב חב"ד במחנה צבא סרפנד... בו נמצאות 1,500 חיילות" ש"הערב היה מאד מוצלח", ראה שם].

תפקידן - לבנות משפחה

בחורף תשל"ד, אחרי מלחמת יום־הכיפורים, השמיע הרבי שיחה ארוכה שבה שוחח על הצורך הגדול של חיוזק המשפחה בקרב בני־ישראל. כשם שבנוגע לכלי נשק נעשות הערכות מחדש בקשר למיקומו של הטנק בין כלי ההגנה בקרב, אחרי התוצאות הקשות של הפצועים רח"ל וההרוגים הי"ד - כך יש לקיים הערכה מחדש למקומן של הנשים והבנות בצבא. בהמשך אמר הרבי: יש לבטל את גיוס בנות ונשים לצבא - ולאפשר להן למלא את תפקידן העיקרי, הכי חשוב, הכי יקר, והכי נעלה - לבנות משפחות בישראל.
לפני כן סיפר הרבי על המקרה המצער של נפילת חיילת בשבי במהלך המלחמה; ואפילו נשים מהשמאל [אשר "לפי דעתן" אין להם כל שייכות לדת, או אפילו נגד הדת] הכריזו ופרסמו שתוצאות המלחמה מלמדות כי מקומן הראוי של בנות ונשים בבית פנימה... לגדל ילדים, לעזור להורים בגידול אחיהן ואחיותיהן. או ילדי האחים שלהם, שהם עצמם [=האחים] היו מגויסים בחזית.
הרבי האריך בדברים אלה - ראה שיחות קודש תשל"ד (כרך א' עמ' 364-365).

"בבקשה שכ"ק אדמו"ר שליט"א ידבר עם מר... על דבר גיוס בנות" ('ימי תמימים' כרך ה' עמ' 180; וראה שם עמ' 176; 234).

לעסקני חב"ד הזדמן לא פעם לעסוק בעניין. כך למשל מדווח הרב אפרים וולף לרבי בכ"ב שבט תשל"ד ('ימי תמימים' כרך ו' עמ' 278): "דיברנו על דבר שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א בעניין מזוות וגיוס בנות. הסברתי לו גס־כך מה שפעם היה כתוב בעיתונות, שחיילת עולה למדינה יותר מלהחזיק פקידה במשרד...".

אמנם לפועל, באחת היחידויות להן זכה (בשנת תשל"ו או תשל"ז) הרה"ג הרה"ח ר' יצחק יהודה ירוסלבסקי שליט"א (מזכיר בית דין רבני חב"ד בארץ הקודש), שמע מהרבי דברים בנושא. ומעשה שהיה כך היה:

בקרב עסקני אנ"ש באה"ק ת"ו התעורר ויכוח בקשר לפעילות המתקיימת בצה"ל. גישה אחת טענה למה ייגרע חלקן של נשים שלפועל נמצאות בצבא. והאחרת טענה שאם יפעלו בקרב חיילות צה"ל יהיה בכך מתן 'הכשר' וגושפנקא לגיוס נשים.

בתגובה אמר הרבי (הדברים נרשמו על־פי הזיכרון - ללא אחריות כלל):

אודות עניין פעילות נשי (ובנות) חב"ד עם חיילות וכיוצא־בזה - יש לקיים בכל פעם התייעצות מחדש [לפני פעולה או חג] פסח, פורים, שבועות - ההתייעצות צריכה להיות בחשאי, ואין צריך לפרסם שזה הגיע מכאן, [ובאם יש צורך] להיוועץ עם רבנים מירושלים [=עדה החרדית וכיו"ב] ועסקנים על אתר, להבטיח שלא יתפשט היתר ל... [גיוס בנות לצה"ל] והמדובר הוא בנוגע למבצע נש"ק, כשרות או צניעות.

כאן חייך הרבי ואמר:

"משה קיבל תורה מסיני"

משה קיבל תורה מסיני (פרק א, משנה א)

ההוראה מאופן נתינת התורה במעמד הר סיני, שעל זה אמרו חז"ל "מה להלן כו' אף כאן כו'":
 אף-על-פי שהתורה ניתנה לכל שישים ריבוא בני-ישראל, ועד שאיתא במדרש שאילו היו ישראל שישים ריבוא חסר אחד לא היתה ניתנת התורה אפילו למשה רבינו, מכל מקום, "משה קיבל תורה מסיני" באופן ש"אתה (משה) מחיצה לעצמך", היינו שישינו עניין של הבדלה בין משה רבינו לכל בני-ישראל, מכיוון שמשה רבינו צריך למסור את דבר ה' כמו שהוא, מבלי להתחשב איך יתקבלו הדברים אצל השומעים. וזהו גם שבמעמד הר סיני היו מסתכלים למזרח ושומעין את הדיבור יוצא "אנוכי גו'", וכן לארבע רוחות ולמעלה ולמטה, היינו, שמכל הצדדים היה אך ורק גילוי אלוקות כמו שהוא לאמיתו. ובהתאם לכך צריכה להיות גם הנהגתם של רבנים ומורי הוראה - לומר את האמת של התורה כמו שהיא, ללא פשרות, ולא לנסות להתאים את התורה לפי רוחם של הבעלי-בתים שומעי לקחם, בגלל שחוששים שאם לא יהיו הדברים לפי רוחם, לא יקבלו את הדברים, ובמילא יתמעט הכבוד שרוחשים לרבנים, מפני שיחשיבום ל"בטלנים"...

(שיחת יום ב' חג השבועות ה'תשי"ז. תורת מנחם כרך כ עמ' 63)

ידוע ומבואר בספרים בדקדוק הלשון בכמה מקומות שקבלת התורה היתה "מסיני" - "משה קיבל תורה מסיני", "הלכה למשה מסיני" - שלכאורה הווי ליה למימר "הלכה למשה ממתן-תורה", "משה קיבל תורה מהקב"ה" וכיוצא בזה, ומה נוגע כאן הענין ד"סיני"? - ומבואר בזה, שקבלת התורה אצל משה היתה על-ידי זה שלמד מאופן ההנהגה ד"סיני":

הטעם שהר סיני זכה שעליו ניתנה תורה, הוא - לא מפני היותו גבוה מכל ההרים, אלא אדרבה - להיותו "מכיך מכל טוריא".

ועניין זה שהר סיני היה נמוך מכל ההרים, אינו מפני שמצד עצמו לא היו בו מעלות שבשבילן יהיה גבוה - שהרי איתא במדרש "וסיני מהיכן בא . . מהר המוריה נתלש כחלה מעיסה, ממקום שנעקד יצחק אבינו", מהמקום שבו ייבנה בית-המקדש ושבו היתה המסירות-נפש של אברהם ויצחק; ואף-על-פי-כן נשאר הר-סיני בתנועה של עניויות "מכל טוריא", מהר תבור והר כרמל כו' שנקראו "הרים גבנונים", ובזכות עניויות זו זכה שעליו ניתנה תורה.

ועל-דרך-זה בנוגע למשה רבינו - שלמרות כל מעלותיו, שהיה משבט לוי, ובשעה שקיבל את הנבואה בפעם הראשונה היה ראוי להיות כהן גדול, שהוא "קודש הקדשים" מכל ישראל - היה "עניו", ולא "עניו" סתם, אלא "עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה". היינו, שבכל מקום שבו ישנו אדם מישראל, מזמן משה ועד הדורות האחרונים, "עד היום האחרון", עומד משה בתנועה של ענוה ושפלות ("אַרְאָפְגַּעַפְאֵלְנְקִיִּיט") לגבינו! ובזכות הנהגה זו - שלמד משה רבינו "מסיני" - קיבל את התורה.

ולכן מי הוא ה"תלמיד ותיק" ש"עתיד לחדש" - מי שיזכור שהתורה ניתנה "למשה מסיני", עם כל העניינים שהיו שם: הביטול של הקדמת נעשה לנשמע, והעניין ש"מכיך מכל טוריא".

(שיחת ליל ג' חול המועד סוכות, ה'תשט"ז. תורת מנחם כרך טו עמ' 96)

פרשת שופטים

פרשת שופטים

פרשתנו נקראת לעולם בחדש אלול.
 מבואר בספרים ש'שעריך' רומז לגוף, שנקרא 'עיר קטנה' (גדרים לב), ו'בכל שעריך' רומז לשבע שערי הגוף (ב' עיניים, ב' אוזניים, ב' נחירים והפה), ובאמצעות 'שופטים ושוטרים' עושים מהגוף 'עיר אלוקיננו' (תהילים מח). והרי זוהי עבודת חודש אלול - 'משפט' וחשבון צדק בנוגע לכל העניינים דמחשבה דיבור ומעשה שהיו ב'עיר קטנה' במשך כל השנה כולה.
 זהו גם הקשר למה שנאמר בתחילת פרשת תצא "ובכתה... ירח ימים", שקאי על חודש אלול, כידוע: ה'משפט' מעורר בכייה של תשובה.

(שיחת ר"ח אלול תשמ"ו. התוועדות תשמ"ז כרך ד, עמ' 348)

שופטים ושוטרים תיתן לך (טז, יח)

שופטים, דיינים הפוסקים את הדין. ושוטרים, הרודין את העם אחר מצוותם, שמכין וכופתין כמקל וברצועה (רש"י)

בראש ובראשונה יש 'לפסוק את הדין' - על האדם להתבונן בהשגה אלוקית השייכת לאחד מחסרונותיו, הן בצד השלילי (גודל החסרון) והן בצד החיובי (העילוי שיהיה לו עם תיקון החסרון). אולם אם אין התבוננות זו משפיעה על יצר הרע, צריכים 'להכותו במקל', כמאמר (ברכות ה) "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע".

(ספר המאמרים תרצ"ט עמ' 247)

שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך (טז, יח)

"שעריך" - רומז לכוח הבינה שבנפש, כמאמר (ראש השנה לא) "חמישים שערי בינה נבראו בעולם". כשם ששער גשמי משמש הן לכניסה והן ליציאה, כך גם כוח הבינה: כניסה - השגת המוח חודרת אל הלב ומעוררת את המדות. יציאה - התעוררות המידות מביאה לזיכוכ הגוף ובירור המידות הטבעיות.
 "שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך" - כשם שיש חמישים שערים בקדושה כך יש חמישים שערי טומאה, ולכן יש צורך ב"שופטים ושוטרים", כלומר: להכיר כל דבר לאמיתותו ולדעת אם אין בו מעצת היצר ותחבולותיו.

(ספר המאמרים תרצ"ט עמ' 247)

שום תשים עליך מלך (יז, טו)

כשם שכזמן הבית נצטוו ישראל למנות להם מלך, כך בזמן הזה ישנו הציווי "עשה לך רב" (אבות פ"א), וכמאמר חז"ל (ראה גיטין סב) "מאן מלכי רבנן".

כל יהודי צריך שיהיה לו 'רב', שיקרא לפניו את הפרשיות שהיה המלך קורא בהקהל: "שמע" - ה'רב' יפעל בו קבלת עול מלכות שמים, "והיה אם שמוע" - הוא יסביר לו ש"ואספת דגנך" תלוי ב"שמוע תשמעו".

וציווי זה שייך במיוחד לזמננו, ערב ביאת משיח צדקנו, שיהיה הן רב (ילמד תורה את כל העם) הן מלך ("מלכא משיחא").

(לקוטי שיחות כרך כד, עמ' 105)

ראשית דגנך (יה,ד)

עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד משישים, עין בינונית אחד מחמישים (רש"י)

עין יפה אחד מארבעים - אדם ששוקד בתורה שניתנה לארבעים יום וזכה להתקשר לחכמה עילאה. עין רעה אחד משישים - מי שמברר את המידות הרעות של הנפש הבהמית מתקשר לשש המידות העליונות, כפי שכל אחת כלולה מעשר.

עין בינונית אחד מחמישים - מי שמתבונן בגדולת ה' מגיע לחמישים שערי בינה.

(אור התורה במדבר עמ' קנה)

ראשית דגנך תירושך ויצהרך וראשית גז צאנך תיתן לו (יה,ד)

דגן תירוש ויצהר, שהם מיני אוכל, מסמלים את הכוחות הפנימיים, השכל והמידות; ואילו ראשית הגז, שממנו עושים בגדים, מסמל את הכוחות המקיפים, כוח הרצון וכוח התענוג. את הראשית והמובחר של שני הסוגים יש להקדיש ל'כוהן' שבאדם, הנפש האלוקית.

(לקוטי שיחות ב, עמ' 326)

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יה,ג)

"תמים תהיה" - תהיה תמים ושלם על-ידי שתתאחד עם כלל-ישראל מתוך אהבת-ישראל. שכן כל ישראל הם כגוף אחד גדול, וכשם שאיברי הגוף כלולים זה מזה (שלכן אפשר לרפא איבר אחד על-ידי רפואת איבר אחר) כמורכב כל הנשמות כלולות זו מזו ומשלימות אחת את השנייה. הרי שאדם ששונא את חברו הוא 'בעל מום', שכן חסרה לו השלמות של נשמת חברו, ורק על-ידי אהבת-ישראל לכל ישראל ניתן להגיע לתמימות.

"עם ה' אלקיך" - רק אז תוכל להתחבר עם ה' בעת התפילה, שכן תפילה חשובה כקרבן, ובעל מום אסור להקריב קרבן.

לכן נהוג לומר קודם התפילה "הריני מקבל עלי מצוות-עשה של ואהבת לרעך כמוך".

(אור התורה דברים עמ' תתלט)

תכין לך הדרך (יט,ג)

מקלט מקלט היה כתוב על פרשת דרכים (רש"י)

המצב של העם היהודי בזמננו מחייב כל יהודי להתייצב ב'פרשת דרכים', שם נמצאים יהודים שאינם יודעים באיזה דרך ללכת, ולהפנותם לדרך התורה, שהיא מקלט רוחני מפני 'גואל הדם', השטן המחטיא והמקטרג. כמאמר רז"ל (מכות י) "דברי תורה קולטין".

(לקוטי שיחות ב עמ' 365)

תפילה בסידור / ברכת מזונות

“אמר עם הספר” – תפילה וברכות מתוך הסידור¹

ידוע הרמז² מהפסוק³ “אמר עם הספר – ישוב מחשבתו הרעה”, שכאשר מתפללים מתוך הסידור, מתבטלות (ועל-כל-פנים מתמעטות) המחשבות הזרות בתפילה.
כ”ק אדמו”ר מהורי”צ כתב, כסדר הנהגה לתלמידים⁴: “...ויתנהגו בהנהגה ביראת שמים: להתפלל בציבור, מתוך הסידור, ולעמוד על מקום אחד עד הקריש האחרון, ולא ללכת אנא ואנא [=אנה ואנה] בשעת התפילה”.

וכמענה לשואל, כתב⁵: “אחת העצות לבטל מחשבות זרות בתפילה היא להתפלל בעמידה ומתוך הסידור, ואם קשה לו להסתכל בהאותיות – יהיה הסידור פתוח לפניו, וה’ יתברך יהא בעזרו להתפלל בכוונה”.
וכן ענה הרבי (לאופן השני שבמכתב הקודם)⁶: “כיוון שלעתים תכופות, מחשבות הנ”ל מבלבלות דווקא בעת התפילה ובעת הלימוד, לכן טוב שבעת התפילה ובעת הלימוד יהיה הסידור או הספר שלומד – [פתוח] לפניו באותו מקום שעומד. וכשירגיש שמחשבותיו מתפורות, הרי יעיין תיכף בהסידור והספר – שאותיות הכתב, האלטען אײן [= ממקורות את המחשבה]...”

בשיחת ש”פ ויקרא ה’תש”נ⁷ נאמר: “נהגו ישראל⁸ להתפלל מתוך הסידור, כדי שאמירת התיבות והנקודות תהיה בתכלית הדיוק”.

1) בכתיבת סקירה זו נעזרתי בין השאר בליקוט ובציונים שבספר ימי מלך ח”א עמ’ 234-233, ובמקורות שציין לי הרב אסף חנוך שי’ פרומר.

2) מובא פעמיים באג”ק: בכרך ד עמ’ תלב, אגרת א’קנ, ובכרך יג עמ’ קלו, אגרת ד’תח. באחרון הלשון: “מובא בספרים הק””. ולע”ע מצאתיו בס’ תפארת שלמה על מועדים, רמזי פורים, ובס’ בן איש חי שנה א’ פ’ יתרו ס”א. לפניכם מצאתי זאת לע”ע רק בס’ חמדת ימים, ש”ק פ”ה ויו”כ פ”ג. ולכאורה לא מסתבר שהרבי כיוון לאחד מכל אלו [אודות ההסתייגות מס’ חמדת הימים, ראה באג”ק ח”ח עמ’ רכג. וע”ע בח”ג עמ’ קמ, בסוף הקטע “ומה שנלפענ”ד”] אמנם העירני ח”א שמצאנו שהרבי ציין את דברי הבן-איש-חי בקשר למה שסיום תרי”ג מצוות קשור לסיום הגלות “קץ שם לחושך” [בהתוועדויות תשמ”ג ח”ב עמ’ 1058 צויין לבא”ח, דרושים בתחילת פ’ בראשית עמ’ ז. כן ציין לו הרבי בכ”ק בראשי-פרקים מתולדותיו בתחילת לוח היום יום שנת תשמ”ב הערה 2. ולספרו ‘בן יהודיע’ על אגדות הש”ס בהתוועדות ט”ו שבשט תשמ”ב ס”ט, ופעם נוספת בסו”ס כא]. ובעוד מקומות.

3) אסתר ט,כה.

4) אג”ק כרך יב ס”ע רנד, אגרת ד’תקצ”ו.

5) אג”ק כרך ז עמ’ יג, אגרת א’תתעט.

6) אג”ק כרך ה עמ’ רנו, אגרת א’תנ”ז. כרך כב עמ’ סג, אגרת ח’רע”ח, וש”נ.

7) התוועדויות תש”נ ח”ב עמ’ 491.

8) בשער הכוונות (דף ר ע”א) איתא: “כל הזמירות והקרבנות והק”ש היה מורי ז”ל נוהג לאומרם מתוך סידור התפילות שבידו, אבל בתפילת העמידה דלחש היה עוצם עיניו ואומר על פה וכו’”, עיי”ש. ובפרי עץ חיים (שער העשיה פ”א) איתא: “מורי זלה”ה תמיד היה קורא התפילות בתוך הסידור ולא על פה...”.

ובשיחת ליל י"ג תשרי תשמ"ג⁹, נאמר: "כ"ק מו"ח אדמו"ר נהג להתפלל את כל התפילות מתוך הסידור (מלבד עניינים מיוחדים) - אף-על-פי שבוודאי ידע את כל התפילות בעל-פה, וכך נוהג גם אני¹⁰...".
 כן מובא בספר לשמע און¹¹, שאדמו"ר הזקן וה'צמח צדק' לעת זקנתם אמרו כל דבר מתוך הסידור. [לכאורה - על כל פנים "כל דבר" - רק אז]. ובקונטרס 'פוקח עורים' לאדמו"ר האמצעי¹² כתב "ויתפלל מתוך הסידור, ויאמר כל מילה מתוך הסידור".
 ולמעשה:

א. מסופר שהרבי שאל ילד: מה אפשר לומר ללא סידור? והמענה היה: "זאת התורה"¹³.
 ב. יש אומרים, שכאשר התפלל הרבי בצניבור, אמר "כריך שמיה" מתוך הסידור, ורק בימי שני וחמישי, כשנכנס לשמוע קריאת-התורה ללא סידור, הביט בשעת אמירה זו רק על הספר-תורה [שבארון הקודש]. בשעת שמיעת "שמע", "אחד", "גדלו" - הביט הרבי רק על הספר-תורה והש"ץ, וכן בעניית "הודו על ארץ ושמים". בעניית "לך ה'... על הכל... ישועה ורחמים", הביט בחצי מבט על הספר-תורה ובחצי מבט על הסידור.
 ג. כן אמר על-פה את נוסח "עושה שלום" בסיום שמונה-עשרה, ולפעמים אמר על-פה את כל הנאמר בשעת נפילת אפיים.

ד. כן אמר על-פה ברוב השנים את ה'הושענות' - החלק הנאמר בשעת הקפת הבימה.
 ה. בברכת 'המוציא' בהתוועדות לא פתח סידור. וכמדומה שכך היה גם בהתוועדויות שבימות החול, כאשר בייך רק ברכת הגפן ללא קידוש.

ו. ברשימת מנהגי יום-הכיפורים¹⁴ כתב הרבי: "אחר הברכה, קידוש לבנה - בחגירת אבנט ובסידור" (ההדגשה שלי). הרבי נשאל מה המקור לכך, וענה: כן ראיתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר נוהג. ונשאל שוב: מדוע לא הובא [בספר המנהגים] מנהגו של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, לברך ברכת המזון בסידור? וענה: לגבי ברכת המזון היה שינוי בהנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר בין ליל שבת קודש ליום הש"ק: בליל ש"ק היה מברך מתוך הסידור, מה שאין כן ביום הש"ק¹⁵. ואם כן, שינוי זה מהווה ראיה שזו הנהגה (הוראה) פרטית¹⁶. מה שאין כן קידוש לבנה היה בכל פעם מתוך הסידור, ולכן הובא המנהג בספר המנהגים..."¹⁷
 ז. אולי יש לקשר לזה גם - הקפדת הרבי על האזנה לקריאת התורה מתוך החומש¹⁸, ולחזרת הש"ץ מתוך

9 'התוועדויות' תשמ"ג ח"א עמ' 145, עיי"ש באריכות.

10 הרב א"א שי' צייטלין מספר שמעם באחת ההתוועדויות, שהרבי אמר על עצמו שהוא מתפלל מתוך הסידור, כיוון שמצד חושך הגלות אפשר לשכוח מילה.

11 להרה"ח ר' שניאור זלמן דוכמאן ז"ל, עמ' 53 אות יח.

12 סדר הנהגה והדרכה **לבעל-תשובה**, פרק כג (בתרגום מאידיש).

13 אולי היתה זו מהשאלות שהשתעשע בהן הרבי עם הילד הת' אהרן הי"ד (בן המשב"ק הר"ר חס"ד שי' הלברשטאם). ולהעיר מסידור יע"ץ הוצאת אשכול ח"ב עמ' תשפ"ה, הערה מהמחבר ז"ל: "ראוי להרגיל אדם עצמו מתוך סידור זה. ולא יאמר שום דבר בע"פ... אפילו מה שנראה קטן הערך. כמו אמירות פסוקים בשעת הגבהת ס"ת".

14 ספר המנהגים עמ' 59.

15 בר"ד מסעודות יום ב' דר"ה תשכ"ז (המלך במסיבו ח"א עמ' קטו) נוסף: "[וגם כשכן - היה מסתפק בהבטה בסידור]".

16 שלא כתפילה שבה ישנה הוראה כללית גם לרבים. וראה בסיום התוועדות כ"ד טבת תשי"ב (תורת מנחם ח"ד עמ' 263): "יש להזכיר ולעורר שכל אלה שנתחייבו בברכה אחרונה, לא ישכחו לברך ברכה אחרונה. ואלה שאינם יודעים את הברכה בעל-פה, אל יתביישו לברך מתוך הסידור [רק הסי:], ותבוא עליהם ברכה, ואנו נאמר אמן." בכלל בהתוועדויות היה הרבי מברך על מזונות ועל פירות (בט"ו שבט) בעל-פה, אך ברכה אחרונה היה אומר תמיד בסידור. ובקשר לק"ש שעל המיטה, ישנה הוראה פרטית באג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (חי"ד, אגרת הע"ב, עמ' סו): "ויזהר בקריאת שמע על המיטה מתוך הסידור דווקא".

17 המלך במסיבו, ח"ב עמ' לח - ר"ד בסעודות יום א' דחה"ס תשל"ל.

18 ראה בסוף 'מועדה רבה' של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב על האזנה לקרה"ת (סידור 'תורה אור' ברוקלין תשמ"ז עמ' 492): "וטוב שישמע מתוך החומש".

הסידור¹⁹ (חוץ מברכת כהנים דש"ן, שאז היו רבותינו נשיאינו "נוטים פניהם אל הש"ך"²⁰).
 ה. קידוש והבדלה - אמר הרבי תמיד מתוך הסידור. וכך רגילים אנ"ש. ולהעיר ממקורות אחרים:²¹
 "ושמעתי מנהג הגאון בעל ט"ז, שהיה אומר הקידוש של שבת ויום-טוב תמיד מתוך הסידור. ואמר הטעם, מלבד
 שיש קדושה באותיות, שפעמים שמתארח אצל עם הארץ, או שמיסב עמו בבית אחד עם הארץ שאינו יודע בעל-
 פה קידוש על נכון, והוא יתבייש לומר מתוך הסידור, על כן עושה הוא עצמו כן, כדי שיעשה כן העם הארץ ולא
 יתבייש. ולפעמים היה אומר לו עשה כמוני לומר מתוך הסידור, ומנהג ותיקין הוא", ע"כ.

"ובעל נפש יחמיר"

בהתוועדויות תשמ"ז ח"א עמ' 66 נאמר, שכאשר אדמו"ר הזקן כותב "ירא שמים יחמיר" הרי זה שייך
 לכל אחד ואחד. ומשמעות הדברים שם, שאין הברל אם הלשון הוא "ירא שמים" או באופן אחר.
 וראה בספר "למען ידעו... בנים יוולדו" עמ' 287, ש"ירא שמים" הוא למעלה במדרגה מ"בעל נפש".
 ועל-פי זה נשאלתי, מדוע בין אנ"ש אין נזהרים כלל בהתוועדויות וכי²² שלא לברך 'מזונות' אלא בעוגה
 שהיא במילוי ריבה או פירות או ב'לקח', כפי שפסק אדה"ז 'ובעל נפש יחמיר לעצמו' בסדר ברכת הנהנין (פ"ב
 ס"ט).

ולהעיר מהסיפור הידוע בעניין זה מר' פנחס רייזעס, שלא נזהר בזה ובירך 'מזונות' על עוגה סתם, והעיר לו
 אדה"ז על כך, וענה "איני בעל נפש", ואדה"ז ענה לו שאילו ידע שאינו בעל נפש - לא היה נוסע איתו... (אוצר
 סיפורי חב"ד' כרך טו עמ' 328).

הרב יוסף שמחה גינזבורג, עומר

(19) "ראיתי מהחרדים על דבר ה', שמשימין סידור פתוח לפנייהם בשעת חזרת ש"ץ התפילה, ויהי עיניהם וליבם שם ולא יראו חוצה..."
 - של"ה מסכת תמיד פרק נר מצוה אות פ (דפוס אמשטרדם דף רנה, א ד"ה ראה), הובא בא"ר סי' קכד ס"ק יב ובמשנ"ב שם ס"ק כו
 (אבל לא הובא בשו"ע רבינו שם).

(20) ספר המנהגים עמ' 13. ולכאורה הוא משום שנוהגים בזה בכמה פרטים כמו בנ"כ.

(21) מובא בס' אלף כתב בשם שער ההכנה להגה"ק ר' נפתלי כ"ץ (דף ח ע"ב, אות לד). וכנראה הוא ספרו שנדפס לראשונה בלובלין
 תע"ט.

(22) והוא "מעשים שבכל יום", וכמדומני שגם בנוכחות הרבי נהגו כך.

לזכות
 אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחי
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש